

روان شناسی
پدشکلی های پوسنی دانش آموزان

سید تقی الیاسی

موسسه تخصصی روانشناسی
مجمع علوم انسانی

ظاهر می شوند و آثار جانبی این ضایعات جلدی در رفتار دانش آموزان از جهت احساس حقارت و گوشه گیری و عدم پیشرفت تحصیلی مورد توجه است. هدف این مقاله بررسی و ارائه خدمات مشاوره‌ای برای مواجهه با آثار جانبی و اختلالات رفتاری است که گاه به علت این ضایعات در فرد ایجاد می‌گردد.

انواع بدشکلی‌های پوستی

۱ - آکنه: ضایعات این بیماری به صورت دانه‌های قرمز رنگ، دانه‌های چرکی و یا دانه‌های سر سیاه در صورت خودنمایی می‌کند که ساعتها نوجوانان را در مقابل آینه به خود مشغول می‌کنند.

۲ - رویش موهای پررنگ و خشن در چهره دختران، در مناطقی که به طور طبیعی وابسته به هورمونهای مردانه است، مثل: چانه، پشت لب و زیرگردن که این امر موجب آزرده‌گی آنان می‌شود و حتی مقدمات اختلالات عصبی آنان را فراهم می‌کند.

۳ - خال‌های بیگمسانه: که به صورت مادرزادی به وجود می‌آیند و نسبتاً بزرگ و نامنظم هستند که گاهی تمام پشت، سر و گردن و روی پوست یا ناحیه‌ای از آن را می‌پوشانند. واضح است که اگر این خالها در ناحیه صورت باشند برای بعضی از افراد از لحاظ روانی مسأله‌ساز خواهد بود.

۴ - خال‌های عروقی: که به صورتهای مختلف

بدشکلی‌ها بیشتر از دو جنبه مورد نظر است که شامل بدشکلی‌های عضوی و بدشکلی‌های پوستی است. درحالت کلی بدشکلی‌ها از نظر بالینی به جنبه آشکار و ظاهر ضایعات اطلاق می‌گردد، به طوری که از جهت پوستی به ضایعاتی گفته می‌شود که بیشتر در سطح پوست ظاهر می‌شوند. این ضایعات به حدی افکار کودکان، نوجوانان و جوانان را تحت تأثیر قرار می‌دهند که گاهی مشکلات روحی و روانی آنان را فراهم می‌آورند. عوارض روانی ناشی از بدشکلی‌های پوستی به صورت حاد آن با علائمی از قبیل انزوا و گوشه‌گیری، یأس و ناامیدی، ناکامی، عدم رشد شخصیت اجتماعی و شکل مزمن آن در بین نوجوانان و جوانان به صورت اختلالات روانی، افسردگی، انحرافات جنسی و پرخاشگری شدید ظاهر شده، در بعضی موارد خودکشی‌های موفق و ناموفق را سبب می‌شود. علت طرح و بیان این مسأله به لحاظ اهمیتی است که بدشکلی‌های پوستی در امر آموزش و رفتار عمومی دارند، به طوری که این امر ترس از حضور در مدرسه و گاه غیبت و عدم علاقه به فعالیتهای آموزشی و اجتماعی را موجب می‌گردد. لازم به ذکر است که از بدشکلی‌ها، زمانی به عنوان مشکل نام برده می‌شود که بادیگر مشکلات رفتاری نظیر انزوا، لجبازی و افت تحصیلی همراه باشد.

بدشکلی‌های پوستی چیست؟

بدشکلی‌های پوستی به ضایعاتی گفته می‌شود که به صورت آکنه، خال، نقاط قرمز یا دانه‌های چرکی و تیره رنگ در سطح پوست

در حالت کلی به علل مختلف زیستی، روانی و محیطی وابسته هستند. از جمله عوامل مهم عبارت است از:

اول - بیماریها و ضایعات التهابی: به طوری که ضایعات التهابی عمیق می شوند و به صورت کیست (CYST) و اسکار (SCAR) درآمده، ردپای بدشکلی پوستی را از خود برجای می گذارند.

دوم - بیماریها و ضایعات غیرالتهابی: که به دو شکل روی پوست اثر می گذارند. یکی اینکه نقاط برجسته یا کلوئیدی (KELOIDI) به صورت گوشت اضافی بر روی پوست باقی می ماند و دیگری اینکه نقاط سیاه رنگ و فرو رفته به نام کمودن (COMEDON) به صورت دانه های سرسیاه غیرالتهابی بر روی پوست ظاهر می شوند.

سوم - ضایعات پوستی غیرمادرزادی: که ریشه در عفونتهای ویروسی، قارچی یا باکتریایی دارند و معمولاً به دلیل تأثیر عوامل داخلی یا خارجی بر روی پوست آشکار می شوند.

چهارم - اختلالات غدیدی: به دلیل اختلالات غدیدی و ترشح هورمونهای جنسی در سنین نوجوانی، میزان ترشح غدد چربی افزایش پیدا می کند و موجب ضایعاتی در ناحیه صورت می گردد.

نظیر لکه های قرمز روشن، از هنگام تولد روی بدن، پیشانی یا لب فوقانی به وجود آمده اند و اغلب موجبات نگرانی والدین و نوجوانان را فراهم می نمایند.

۵ - پیسی: وجود لکه های سفید رنگ در روی پوست به علت از بین رفتن سلولهای رنگدانه پوست است، که از نظر ظاهری بر روابط اجتماعی نوجوانان و جوانان با دیگران تأثیر می گذارد.

۶ - قارچ های پوستی: که در قسمت های مختلف بدن حتی ناخن ها خطوط سفید رنگی ایجاد شده، موجب جدا شدن ناخن می گردد.

۷ - زرد زخم: دانه های آبدار کوچک، (وزیکول) با دیوار نازک در روی یک زمینه قرمز پوستی ایجاد می شود که به سرعت پاره شده، باز همان پوسته زرد عسلی رنگ در سطح را ایجاد می کند. این زخمها غالباً در اطراف دهان، بینی و گاهی در سر ایجاد می شود.

۸ - کچلی: که از نوع قارچ است و در مرحله اول به صورت یک توده التهابی دردناک در ناحیه سر ایجاد می شود و از محل زخمها، ترشح چرکی خارج شده، موها با مختصر کششی جدا می گردد.

۹ - زگیل: برجستگی های کوچک با سطح شاخی در پوست است که بیشتر در پشت دستها و انگشتان دیده می شود.

علل بدشکلی های پوستی

بدشکلی های پوستی علل گوناگون دارند و

۱۳ - وجود افت تحصیلی یا عقب ماندگی تحصیلی به دلیل ترس از حضور در موقعیتها و فرصتهای آموزشی.

مشاوره در موارد بدشکلیهای پوستی

افرادی که دچار بدشکلیهای پوستی هستند به دلیل اینکه می‌توانند اختلالات خود را مشاهده کنند بیشتر از سایرین در معرض فشارهای عصبی قرار می‌گیرند. فشارهای عصبی به واسطه تضادهای درونی و درگیریهای فرد با عوامل محیطی، به صورت عدم سازگاری در رفتار و عدم تعادل روانی در برخورد با دیگران ظاهر می‌شود. واکنشهای عصبی به دلیل اضطرابهای خودانگیخته به صورت واکنش غمگینی و واکنش ترس عارض می‌گردد و اضطراب چنین افرادی ناشی از رفتاری است که دیگران نسبت به بدشکلیهای پوستی آنها بروز می‌دهند. به عنوان مثال اگر والدین این افراد مضطرب باشند، آنها نیز اضطراب خواهند داشت. همچنین مشاهدات بالینی نشان می‌دهد افرادی که دارای بدشکلیهای پوستی هستند از تجربیات نو و شرایط جدید ترس دارند و با توجه به میزان بدشکلی، وحشت از عدم موفقیت و ناتوانی در رقابت با گروه همسالان در آنان شکل می‌گیرد که اغلب تظاهرات رفتاری به صورت واکنش غمگینی تجلی می‌یابد. بنابراین روان‌شناس مشاور در مرحله اول از فرایند درمان روانی سعی می‌کند فشارها و استرس‌های حاصل را کاهش دهد و ترس و محدودیتهای ایجاد شده را رفع نماید. با استفاده از روشهای مختلف تنش‌زدایی سیستماتیک و ایجاد واکنش واقع‌بینانه از طریق

پنجم - پارگی، خراشیدگی، ساییدگی و بریدگیهای عمیق: که از همه مهمتر نقش سوختگیهای عمیق بیشتر در ناحیه صورت آشکار است.

ششم - سایر موارد: شایان ذکر است که علاوه بر علل یاد شده، عواملی دیگری همچون: آب و هوا (گرم و مرطوب)، شغل، رژیم غذایی و استرس‌های روانی و وراثت را در ایجاد ضایعات پوستی مؤثر می‌دانند.

نشانه‌های بالینی بدشکلیهای پوستی

نشانه‌های بالینی بدشکلیهای پوستی عبارت است از:

- ۱ - وجود دانه‌های قرمز رنگ و چرکی و یا سیاه روی پوست
- ۲ - وجود موهای زیر و خشن و پررنگ در صورت دختران
- ۳ - ابتلا به زرد زخم
- ۴ - وجود لکه‌های پیسی روی صورت
- ۵ - وجود خال‌های نسبتاً بزرگ و نامنظم در سر و گردن و صورت
- ۶ - ریختن موهای ابرو، مژه و سر
- ۷ - وجود زگیل‌های درشت روی صورت
- ۸ - وجود لکه‌های قرمز رنگ (به اصطلاح ماه‌گرفتگی) در روی صورت
- ۹ - وجود ضایعات قارچی روی صورت
- ۱۰ - وجود تب خال
- ۱۱ - ابتلا به کچلی
- ۱۲ - بروز اختلالهای رفتاری نظیر: انزوا، پرخاشگری و یا اختلال اجتنابی

ارزشی فرد، خوشبینی وی را درباره زندگی توسعه می‌دهد و به صورت مستقیم و غیرمستقیم سعی می‌کند که تسلط و کنترل فرد را بر خود و محیط خویش بیشتر کند، تا مراجع قبول مسئولیت نموده، به اهداف با معنایی در زندگی خود برسد. برای تکمیل و ادامه این فرایند استفاده از مشاوره خانوادگی و الگوهای ویژه گروه درمانی موجبات تقویت و تسهیل درمان خواهد شد.

بخش دیگر از اقدامات یاورانه مشاوره و روان‌درمانی در خصوص اختلال تصویر بدن، مربوط به ظاهر ناخوشایند بدشکلی‌های پوستی است. توضیح اینکه معانی ضمنی بدشکلی‌ها اغلب از تصویر بدن، روابط و معیارهای شخصی هر فرد سرچشمه می‌گیرند. همچنین برخی دیگر از این مشکلات به علت سیر طولانی (جنبه دائمی و پایدار داشتن)، باعث توجه بیش از حد به خود و خود را قبول نداشتن می‌شوند. در اینجا برنامه‌ای شامل اقدامات مشاوره‌ای، علت / توضیح، و پیامدها و نتایج مورد نظر با هدف ایجاد شرایطی که فرد خودش را بهتر قبول کند ارائه می‌شود (برونر، سودارت^۸، ۱۹۹۲).

ایجاد بینش و بصیرت نسبت به عوامل ایجاد کننده، توجه دادن به تواناییها و ایجاد سازگاری با عوامل محیطی ممکن می‌شود، که وصول به این نتیجه موجب کسب آرامش و موفقیت بدون تنش برای مراجع خواهد شد (راجرز^۱ ۱۹۵۱).

از ابعاد دیگر آسیب‌پذیری روانی فرد، چگونگی پاسخ عاطفی او به تغییر شکل^۲ یا نقص^۳ است. اغلب تغییر شکل در نقاط قابل مشاهده موجب تغییر در تصویرذهنی فرد می‌گردد که از نتایج آن احساس بی‌ارزش بودن و عدم نگرش صحیح نسبت به خود است. در این راستا فرایند یاورانه مشاوره و روان‌درمانی شامل کنش دوجانبه و متقابلی است که برای تغییر احساسات و شناخت‌ها، طرز فکرها و رفتارهای رنج آور مراجع صورت می‌گیرد، زیرا رنجی که فرد می‌برد غالباً در اثر برداشت نامناسب و پریشانی است که از خود و دیگران دارد (فرانک^۴، ۱۹۷۲). مرحله اول فرایند مذکور ایجاد "خودآگاهی"^۵ است و شامل باخبر بودن از ویژگیها، شناخت استعدادها و مطلع بودن از نکات مثبت و منفی وجود خویش است. مرحله بعدی تقویت، اصلاح و تغییر "خویش‌پنداری"^۶ فرد می‌باشد. در این جا فرض بر این است که طرز فکرها، ادراکات و رفتار افراد محصول تجربیات گذشته آنهاست و می‌توان آنها را تغییر داد و مجدداً یاد گرفت (استرپ^۷، ۱۹۷۸). با این توصیف، خویش‌پنداری شامل تغییر مجموعه افکار و احساسات شخص نسبت به خود است و تقویت نیز به تحکیم و تثبیت درک یا تصور تجدیدنظر شده فرد از خویش‌پنداری مربوط می‌شود.

در ادامه کار، مشاور با تغییر دادن نظام

اقدامات مشاوره‌ای	علت / توضیح	پی‌آمدها و نتایج
مراجعه را از نظراختلالات تصویر بدن (پرهیز از برقراری تماس چشمی، خود رانانیده - گرفتن، بیان تنفر از هارضه) بررسی کنید.	هر اختلالی که فرد مشاهده کند باعث اختلال در تصویر بدن می‌شود.	مراجعه تصویر بدن خود را بهتر قبول می‌کند. بیان احساس خود درباره کنترل وضعیت موجود، تقویت روحیه و احساس سلامت بیشتر در خود
مراحل روان‌شناختی بهبودی و سازگاری مراجع را مشخص کنید.	رابطه‌ای بین مراحل سازگاری، تصویرسازگی، و واکنش‌ها و تفسیرهای مراجع درباره بد شکلی‌ها وجود دارد.	کتر به خود فکرمی‌کند و از وارد شدن به اجتماع و مشاهده شدن به توسط دیگران نمی‌ترسد.
به مراجع در جهت قبول کردن خود کمک کنید.	ایجاد ادراک و تصور مثبت از خود	تقویت خویشن‌پنداری مثبت

زیر نویسها:

آموزش و پرورش، سال ۱۳۷۱، تهران.

۴ - رونالد .س. ایلینگورث، کودک و مدرسه،

ترجمه دکتر نوابی نژاد، انتشارات رشد، ۱۳۶۸،

تهران.

۵ - میرفتاح، فاطمه، آیا براستی شما معلولید؟

ناشر: مرکز نشر دانشگاهی. ۱۳۶۲. تهران

۶ - الیاسی، سید نفی، لزوم مشاوره در مدارس،

مجله تربیت، شماره ۹، ناشر: معاونت پرورشی

وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۱، تهران.

۷ - ریتاویکس و... اختلالهای رفتاری کودکان،

ترجمه منشی طوسی، نشر آستان قدس

رضوی، ۱۳۶۷، مشهد

۸ - رئیس، شهلا، شناخت مشکلات رفتاری،

ناشر معاونت پرورشی وزارت آموزش و

پرورش، ۱۳۷۲، تهران.

۹ - دکتر نوربخت، علی، بیماریهای پوست و

آمیزی، نشر بهارستان، ۱۳۶۸، تهران.

۱۰ - دکتر ثنائی، باقر، روان درمانی و مشاوره

گروهی، انتشارات چهر، ۱۳۶۹، تهران.

1 - ROGERS

2 - DEFOMITY

3 - DEFECT

4 - FRANK

5 - SELF - AWARENESS

6 - SELF - CONCEPT

7 - STROP

8 - BRUNIER AND SUDDARTI

منابع:

۱ - فیس و ...، بیماریهای پوست و سوختگی،

ترجمه افشین شروخی، انتشارات چهر، ۱۳۷۳،

تهران.

۲ - برونر و سودارت، پرستاری بیماریهای

پوست، ترجمه دکتر دلاورخان و پیشه‌بان، ناشر

فارسی: نشر توزیع بشری، ۱۳۷۲، تهران.

۳ - گستری، دکتر رؤیا، مقاله بدشکلی‌های

پوستی، مجله تربیت، شماره ۱ - ۲، ناشر: